

Asia: VN/31563/2024

Tekijänoikeuksiin liittyvät avoimet tietolähteet

Lausunnonantajan lausunto

1. Onko toimialallanne tiedossa olevia avoimia tietolähteitä, jotka tulisi lisätä *Tekijänoikeuksiin liittyvät avoimet tietolähteet* asiakirjaan? Jos kyllä, liittääkö vastaukseen mahdolliset linkit.

Kopioisto toteuttaa vuosittain 2–3 julkaisujen ja muiden teosten kopiointia koskevaa käyttötutkimusta sekä 3–4 vuoden välein tv-ohjelmien ja elokuvien opetuskäyttötutkimuksen. Lisäksi Kopioisto toteuttaa erilaisia erillisselvityksiä, joista julkaistaan raportit Kopioiston verkkosivuilla. Tietoa Kopioiston tuottamista tutkimuksista ja julkaisuista löytyy täältä: <https://kopioisto.fi/kopioisto/tekijanoikeustietoa/tutkimustoiminta/> (Ks. kohta Erillisselvitykset)

Yhteishallinnointiorganisaatiot julkaisevat vuosittain avoimuusraportin, jossa on mm. tietoa kerätyistä ja maksetuista tekijänoikeuskorvauksista. Suomessa on seitsemän yhteishallinnointiorganisaatiota (vuonna 2024): Apfi, Avate, Gramex, Kopioisto, Kuvasto, Sanasto ja Teosto. Kopioiston avoimuusraportit löytyvät täältä: <https://kopioisto.fi/kopioisto/kopioisto/toiminta/>

2. Onko toimialallanne esimerkkejä hyvistä käytännöistä avoimen tekijänoikeustiedon hyödyntämisestä?

Tilastoitua tekijänoikeuksiin ja luoviin aloihin liittyvää tietoa hyödynnetään monissa eri tilanteissa, mm. edellä kysymyksen 1 vastauksessamme mainituissa tutkimuksissa ja selvityksissä, muun analysoinnin pohjana sekä vaikuttamistyössä.

Tilastokeskus esittää kulttuurin ja joukkoviestinnän säännöllisen tilastoinnin lakkauttamista osana valtionhallinnon säästötoimenpiteitä. Näkemyksemme mukaan tämä olisi strateginen virhe luovien alojen kasvun ja työllisyyden sekä kansallisen kulttuurin näkökulmasta. Tilastoinnin lakkauttaminen olisi lyhytnäköistä ja vaarantaisi kulttuurialan kehittämisen Suomessa. Lausuntomme löytyy täältä: <https://kopioisto.fi/kopioisto/tutkittuun-tietoon-pohjautuva-kulttuuripolitiikka-uhattuna/>

Taulukko sisältää lähteitä vapaasti saatavilla olevista tekijänoikeuteen liittyvistä tilastoista. Tilastot voivat koskea esim. teosten käyttötietoja, piratismiä, teosten myyntiä tai jakelua.

3) Onko toimialallanne mahdollisuuksia avata ja julkaista lisää tilastoja avoimeen käyttöön?

Kyllä. Jos kyllä, niin mitä tilastoja? [Julkaisemme tekemistämme teosten käyttö- ja kopiointitutkimuksista sekä erillisselvityksistä raportit verkkosivuillamme. Julkaistut raportit löytyvät täältä: <https://kopiosto.fi/kopiosto/tekijänoikeustietoa/tutkimustoiminta/>]

Taulukko sisältää tietoa tekijöistä, teoksia tai käyttöoikeuksia koskevista lähteistä Suomessa ja kansainvälisesti.

4. Voiko toimialallanne avata lisää tekijänoikeustietoa (esim. ISWC, ISRC-koodit) avoimeen käyttöön?

Kyllä. Jos kyllä, niin mitä tekijänoikeustietoa? [Kategorian kaksi kuvauksessa lausuntopyynnön saatteessa todetaan, että "Toinen kategoria, avoin tekijänoikeustieto (välilehti 2), koostuu palveluista, jotka tarjoavat avoimesti saatavilla olevaa tekijänoikeustietoa. Tähän sisältyvät myös esimerkiksi kansainväliset tunnisteet (ISWC ja ISRC)." Kategoriansa kaksi on kuitenkin listattu pääasiassa erilaisia palveluita ja alustoja, joissa julkaistaan joko avoimilla lisensseillä tai ilman erityyppistä sisältöä ja aineistoja, kuten tieteellisiä artikkeleita tai kulttuuriperintölaitosten kokoelmasisältöjä, joilla ei ole mitään tekemistä tekijänoikeustiedon kanssa. Tällaisia ovat esimerkiksi Finna.fi, Digi.kansalliskirjasto.fi, Edition.fi, Journal.fi, Europeana sekä kansalliset avoimen tieteen ja tutkimuksen julkaisuarkistopalvelut. Nämä sivustot sisältävät aineistoja, eivät tekijänoikeustietoa tai kansainvälisiä tunnisteita. Tulisiko nämä palvelut ja alustat pikemminkin olla kategoriansa kolme? Kategoriansa kolme osalta lausuntopyynnön saatteessa puolestaan todetaan: "Kolmas kategoria, avoimet sisällöt (välilehti 3), keskittyy julkisesti saatavilla olevaan materiaaliin, joka on joko tekijänoikeusvapaata tai jaettu avoimilla lisensseillä. Tähän kuuluvat esimerkiksi kansalliset tietokannat, sekä avoimet oppimateriaalit." Vaikuttaisi siltä, että osa kategoriansa kaksi listatuista palveluista ja alustoista ja sisällöistä kuuluisi olla kategoriansa kolme. Viittaamme kuitenkin kategoriansa kolme osalta vastaukseen kysymykseen 5. Tekijänoikeustietoa löytyy verkosta useilta eri sivustoilta. Sellaisia ajantasaisia ja päivitettäviä sivustoja ovat kopiraittila.fi, tekijänoikeus.fi ja operight.fi. Tietoa tekijänoikeuslain tulkinnasta löytyy Tekijänoikeusneuvoston lausunnoista, jotka julkaistaan opetus- ja kulttuuriministeriön verkkosivuilla. Jos tekijänoikeustiedolla tarkoitetaan teosten tekijä- ja muuta metadatatietoa, on kakkokategoriansa otsikointia ja kuvausta syytä muuttaa vastaamaan sitä. Silloinkin edellä mainitut sisältösivustot, -palvelut ja -alustat eivät kuulu tähän kategoriaan kaksi.]

Taulukko sisältää lähteitä aineistoihin, joita saa käyttää vapaasti tai CC-lisensseillä.

5. Voisiko muitakin sisältöjä avata vapaasti käytettäväksi?

Ei. Jos ei, niin mistä tämä johtuu? [Haluamme huomauttaa, että kaikki kolmannessa kategoriansa listatut aineistot ja sisällöt eivät ole tekijänoikeudesta vapaita eikä jaettu CC-lisenssillä, eikä niissä myöskään ole annettu vapaata käyttöoikeutta esimerkiksi opetuksessa. Jos näitä listauksia julkaistaan, on tärkeää, ettei kenellekään tule väärää kuvaa sivustojen ja palveluiden sisältöjen käyttöoikeuksista. Käyttöoikeus opetuksessa voi kyllä olla hankittuna oppilaitokselle esimerkiksi Kopioston kopiointiluvalla tai Kopioston ja APFI:n tv-ohjelmien käyttöluvalla. Esimerkiksi Yle Areenan ja Yle.oppiminen.fi -sivuston sisältö on tekijänoikeuden suojaamaa, eikä sitä ole jaettu CC-lisenssillä tai muillakaan avoimilla lisensseillä. Yle.oppiminen.fi-sivusto sisältää linkkejä Ylen muihin sisältöihin, esimerkiksi Yle Areenan ohjelmiin. Yle.oppiminen.fi sivustolla ei ole erillisiä käyttöehtoja, joten niiden sisältöjen käyttö on sallittua opetuksessa kuten muunkin verkossa olevan sisällön. Ylen ja Yle Areenan sisältöjä saa esittää ja kopioida opetuksessa kopiointiluvan ja tv-ohjelmien käyttöluvalla ehtojen mukaisesti, ei vapaasti ilman oikeudenhaltijoiden lupaa. Samoin Finna.fi- ja

Digi.kansalliskirjasto.fi-palveluissa on myös sellaisia sisältöjä, joiden digitoinnista ja avaamisesta kyseisessä palvelussa on sovittu oikeudenhaltijoita edustavien yhteishallinnointiorganisaatioiden kanssa ja niiden aineistojen osalta ei ole annettu vapaata käyttöoikeutta. Finnan ja Digi.kansalliskirjasto.fi -palvelun käyttöehtojen mukaan palveluista löytyvien aineistojen käyttöoikeudet vaihtelevat. Kaikki siellä oleva aineisto ei ole vapaasti käytettävää eikä lisensoitu CC-lisenssillä. Käyttöoikeus tulee tarkistaa jokaisen aineiston kohdalla erikseen. Tekijänoikeuden suojaamien aineistojen käyttö edellyttää oikeudenhaltijan lupaa. Esimerkiksi käyttö opetuksessa tai tutkimuksessa on sallittua Kopioston kopiointiluvalla. On tärkeää, että tällaisissa aineistojen listauksissa ei anneta virheellistä kuvaa, että kaikki luetelluissa palveluissa tai sivustoilla olevat aineistot olisivat tekijänoikeudesta vapaita tai avoimella lisenssillä vapaasti käytettävissä, kuten kategorian kolme otsikossa ja kuvauksessa mainitaan kategorian sisältämistä aineistoista. Kategorian kolme listauksesta tulee joko poistaa kaikki sellaiset linkit sivustoihin, palveluihin ja aineistoihin, jotka sisältävät myös sellaista aineistoa, jotka eivät ole tekijänoikeudesta vapaita tai lisensoitu CC-lisenssillä tai muulla avoimella lisenssillä, taikka kolmannen kategorian otsikointia, kuvausta ja ohjeistuksia tulee muuttaa niin, että siitä selkeästi ilmenee, että listatuissa palveluissa ja sivustoilla on myös sisältöjä, jotka ovat tekijän- ja/tai lähioikeuden suojaamia ja niiden käyttö edellyttää samalla tavalla lupaa kuin minkä muunkin verkossa saatavilla olevan aineiston käyttö. CC-lisenssin osalta on myös tärkeä, että käyttäjä on tietoinen, että käyttäessään CC-lisenssillä lisensoitua aineistoa hän sitoutuu CC-lisenssin taustalla olevaan kirjalliseen lisenssisopimukseen (legal code). Finna.fi-palveluun näyttäisi merkityn CC-lisenssillä myös sellaisia sisältöjä, joiden tekijänoikeus- tai lähioikeussuoja on jo päättynyt. CC-lisenssin omien käyttöehtojen mukaan tekijänoikeudenhaltija voi liittää CC-lisenssin ainoastaan sellaiseen sisältöön, jonka tekijänoikeus tai lähioikeus on vielä voimassa. CC-lisenssillä ei voida pidentää tekijänoikeussuojan pituutta. CC-lisenssi päättyy silloin, kun teoksen suoja-aika umpeutuu. Kulttuuriperintölaitoksen tulee myös olla tekijänoikeudenhaltija tai sillä tulee olla tekijänoikeudenhaltijan lupa, voidakseen liittää CC-lisenssin tekijän- tai lähioikeuden suojaamaan sisältöön.]

6. Muita huomioita Tekijänoikeuksiin liittyvät avoimet tietolähteet asiakirjaan?

On ylipäättään epäselvää, miten kolmannen kategorian erilaiset sisällöt ovat tekijänoikeuksiin liittyviä avoimia tietolähteitä, joita tämän lausuntopyynnön mukaan kartoitetaan. Lausuntopyyntöön liitettyssä Excel-taulukossa kolmanteen kategoriaan listatut verkkosivustot tai palvelut sisältävät hyvin monenlaista sisältöä, joista suurimmalla osalla ei ole mitään tekemistä luovan alan tilastotiedon tai tekijänoikeus- tai teosten tekijä- ja metatiedon kanssa.

Lausuntopyynnössä todetaan, että kyselyn tarkoituksena on kartoittaa avoimen tekijänoikeustiedon – ilmeisesti teosten tekijä- ja metatiedon ja luovan alan tilasto- ja tutkimustiedon – nykytilaa ja tunnistaa kehitysmahdollisuuksia. Tiedonkeruun ilmoitetaan olevan osa tekijänoikeusinfrastruktuuri-hanketta, jonka tavoitteena on edistää tekijänoikeustiedon hallintaa. Avoimen oppimateriaalin ja muun avoimen sisällön listaaminen ei vaikuta liittyvän kyselyn ja taustalla oleva tekijänoikeusinfrastruktuuri-hankkeen tavoitteisiin ja tarkoitukseen, eikä ole näiden hankkeiden tarkoituksia ja tavoitteita edistävää. On toinen asia, jos jotain muuta tarkoitusta ja tavoitetta varten halutaan listata avoimia oppimateriaaleja ja muita avoimia sisältöjä. Tällöin on kuitenkin tärkeää, ettei tällaiseen listaan oteta tekijänoikeuden suojaamia sisältöjä tai sellaisia palveluita ja alustoja, joissa on muutakin sisältöä kuin tekijänoikeussuojasta vapaata tai CC-lisenssillä jaettua, ettei kenellekään tule väärää kuvaa näiden sisältöjen käyttöoikeuksista varsinkin, kun listausta tekee opetus- ja kulttuuriministeriö.

Salmela Kirsi
Kopioisto ry